

فصل ۵

ضوابط کار در حمل و نقل



ضوابط کار در حمل و نقل

در این فصل سعی شده است که با ضوابط و مقررات کار در حمل و نقل بیشتر آشنا شوید. هر یک از وسایل نقلیه برای عبور و مرور در راه‌های کشور ملزم به رعایت ضوابطی از نظر ابعاد و اوزان هستند که براساس آن حق تردد در راه‌ها را دارند. این ضوابط و مقررات بر مبنای ایمنی تردد و بر دو اصل استوار است. اول مشخصات فنی وسایل نقلیه و دوم مشخصات ساخت راه‌ها و ابنیه فنی مربوط به آن می‌باشد. به‌طور کلی معمولاً مقررات ابعاد و اوزان برای وسایل نقلیه باربری (با توجه به ویژگی‌های آنها) تعیین کننده است. زیرا شرایط فیزیکی ساخت انواع دیگر وسایل نقلیه به صورتی است که استفاده بیش از ظرفیت در آنها به صورت چشمی قابل کنترل بوده و معمولاً اتفاق نمی‌افتد. همچنین، بررسی ضوابط، مقررات و استانداردهای مربوط به وسیله نقلیه در مراکز مجاز مربوطه را معاینه فنی می‌گویند. انواع وسایل نقلیه عمومی مسافربری و باربری در فواصل سه ماهه ملزم به مراجعه به مراکز معاینه فنی هستند، مسئولیت انجام معاینات فنی خودروها در سطح کشور بر عهده وزارت کشور و به تبع آن شهرداری‌های کشور می‌باشد. مراکز مجاز به وسیله اشخاص حقیقی یا حقوقی با رعایت ضوابط و مقررات ستاد معاینه فنی وابسته به شهرداری و یا سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای راه‌اندازی می‌شوند. مراحل انجام معاینه فنی خودرو عبارت است:

- ۱ خودرو به محل بازدید ظاهری و تشخیص اصالت خودرو هدایت می‌شود.
- ۲ ضمن باز نمودن درب موتور فرم تشخیص اصالت و عیوب ظاهری به همراه اصل کارت خودرو جهت بازدید به کارشناس مربوطه تحویل داده می‌شود.
- ۳ آزمون گر کلیه تست‌های مکانیزه مربوط به خودرو را به ترتیب انجام خواهد داد (تست گازهای خروجی از اگزوز، تست میزان شدت نور چراغ‌های جلو و ...)
- ۴ در صورت داشتن عیب، پس از رفع عیوب خودرو می‌بایست با به همراه داشتن مدارک مجدداً به مرکز مراجعه نماید.
- ۵ در صورت قبول شدن خودرو در تست‌های مکانیزه، کار معاینه به اتمام رسیده است
- ۶ در پایان صدور کارت و برچسب سلامت ماشین.



شکل ۱-۵- الف- مرکز مکانیزه معاینه فنی خودروهای سنگین



شکل ۵-۱- ب - مرکز مکانیزه معاینه فنی خودروهای سنگین

با هماهنگی مدیر و مسئولین هنرستان از نزدیکترین مرکز معاینه فنی خودرو به مدرسه خود بازدید کنید و گزارشی در خصوص نحوه انجام کار این مراکز و نحوه انجام معاینه فنی از خودروها تهیه فرمایید.

بازدید
علمی ۱



شکل ۵-۲ - کنترل آلایندگی اتوبوس

۱-۵- معرفی قوانین و مقررات حمل و نقل

جابه‌جایی از صورت وضعیت مسافری و بارنامه‌های داخلی و بین‌المللی موضوع این قانون استفاده نمایند و به جای آن مجاز به استفاده از اوراق انحصاری، اختصاصی یا انواع دیگر نمی‌باشند.

■ **استفاده از علائم هشدار دهنده در وسایل نقلیه باربری:** به دلیل افزایش ایمنی بیشتر در زمان تردد و در زمان تعمیرات جاده‌ای وجود علائم هشداردهنده و رعایت قوانین آن برای وسایل نقلیه باری و مسافری ضروری می‌باشد.

■ **حمل و نقل محموله‌های نظامی:** از این آیین‌نامه در زمان حمل و نقل تجهیزات و ادوات جنگی و نظامی مورد استفاده قرار می‌گیرد که لازم‌الاجرا می‌باشد.

■ **مقررات حمل و نقل بار در راه‌های کشور:** این ضوابط عبارت‌اند از:

■ **وزارت راه و شهرسازی** می‌تواند در آزادراه‌های کشور وسایل لازم برای توزین و اندازه‌گیری ابعاد و وزن محور وسایط نقلیه سنگین را تهیه و مورد استفاده قرار دهد.

■ **وزارت راه و شهرسازی** می‌تواند با جلب مساعدت نیروی انتظامی از عبور و مرور وسایط نقلیه‌ای که وزن و طرز بارگیری و ظرفیت محموله آن اضافه بر میزان مجاز باشد جلوگیری نماید.

■ **مالکین وسایط نقلیه مکلف** به رعایت مقررات یاد شده و سایر مقررات بین‌المللی و مصوب از طرف وزارت راه و ترابری بوده و وزارت راه و ترابری برای اجرای این تصویب‌نامه با استفاده از نظر سندیکای مالکین کامیون‌ها حدود و نظامات مربوط را تعیین و آگهی خواهد نمود.

■ **وزارت راه و شهرسازی** در اجرای مقررات این تصویب‌نامه تعدادی از مهندسين وزارت راه و شهرسازی را انتخاب نموده که با همکاری نیروی انتظامی اقدام لازم را انجام دهند.

رشته حمل‌ونقل نیز مانند تمام رشته‌های دیگر از مجموعه‌ای از قوانین و مقررات تشکیل شده است که به معرفی بخشی از آنها و کاربرد آنها در اینجا پرداخته شده است.

■ **ضوابط تأسیس و بهره‌برداری از شرکت‌های حمل‌ونقل بین شهری کالا:** این ضوابط به منظور افزایش بهره‌وری و توسعه خدمات و همچنین برای سامان بخشیدن به نحوه تأسیس و شکل‌گیری شرکت‌های حملی و نقلی وضع شده است.

■ **قانون مقررات تردد وسایل نقلیه خارجی:** به منظور ایمن‌سازی، نگهداری و بهسازی جاده‌ها و احداث مجتمع‌های خدماتی رفاهی رانندگان (تیرپارک‌ها) به وزارت راه و شهرسازی اجازه داده می‌شود با ایجاد دفاتر و استقرار نمایندگان خود در مرزهای جاده‌ای بین‌المللی کشور نسبت به صدور پروانه‌های تردد وسایل نقلیه خارجی در قلمرو جمهوری اسلامی ایران که تعیین‌کننده مشخصات عملیات حمل و نقل از جمله زمان سفر و مسیر تردد وسایل مزبور می‌باشد اقدام کند.

■ **قانون رسیدگی به تخلفات رانندگی:** کلیه رانندگان، سرنشینان وسایل نقلیه، متصدیان حمل‌ونقل زمینی، عابرین پیاده و فعالان درحوزه حمل‌ونقل و عبور و مرور مشمول این قانون می‌باشند.

■ **ضوابط ارائه خدمات در حمل و نقل مسافر برون مرزی:** اتوبوس‌های برون‌مرزی علاوه بر دارا بودن شرایط عمومی درخصوص حمل بار و مسافر باید شرایط و ضوابط خاصی را برای حمل و نقل برون‌مرزی رعایت نمایند.

■ **مقررات مربوط به نحوه تنظیم و استفاده از صورت وضعیت و بلیت مسافری:** شرکت‌ها و مؤسساتی که در امر حمل‌ونقل جاده‌ای بین شهری مسافر یا کالا اعم از داخلی و بین‌المللی فعالیت می‌نمایند موظف‌اند برحسب نوع فعالیت برای هر

توسعه ناوگان حمل‌ونقل همگانی ون و مینی‌بوس و اتوبوس، استفاده از سامانه هوشمند حمل‌ونقل، ساخت و توسعه شبکه آزاد راه‌ها و بزرگراه‌های بین شهری، حمل ترکیبی کالا از مبدأ تا مقصد نهایی با شبکه ریلی و شبکه مکمل جاده‌ای، الزام به داشتن توقفگاه در انواع کاربری‌ها، احداث توقفگاه‌های عمومی، ساماندهی و ایجاد توقفگاه‌ها و پایانه‌های بار و مسافر شهری و برون شهری اعم از ریلی و جاده‌ای در نقاط مناسب از شهرها و حومه آن، افزایش امنیت و قابلیت اطمینان و دسترسی، بهینه سازی تقاضای حمل‌ونقل (از طریق اصلاح فرایندهای اداری، کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات، اصلاح کاربری زمین و آمایش سرزمین (آمایش سرزمین به برنامه‌ریزی در مقیاس ملی و منطقه‌ای اطلاق می‌شود)، اعمال محدودیت‌های ترافیکی، آموزش و فرهنگ‌سازی)، بهینه سازی مصرف انرژی (از طریق عرضه بنزین و گازوئیل در بخش‌های حمل‌ونقل و صنعت و کشاورزی با اولویت کارت هوشمند سوخت، احداث جایگاه‌های عرضه گاز، حمایت از ابداعات و اختراعات مؤثر در کاهش مصرف سوخت)، بهینه‌سازی تولید خودرو (از طریق تولید خودروهای گازسوز، تأمین تجهیزات استفاده از گاز توسط خودروها، حمایت از تولید خودروهای برقی و کم‌مصرف، استانداردسازی تولید خودروی سبک و سنگین و موتورسیکلت در مصرف سوخت و کاهش آلاینده‌گی) و خروج بنزین و گازوئیل از سبد حمایتی.

دستورالعمل جابه‌جایی محموله‌های ترافیکی در راه‌های کشور: تردد وسایل نقلیه‌ای که ابعاد و اوزان آنها، بدون بار، یا پس از بارگیری محموله، دست‌کم، از ابعاد یا اوزان مجاز، تجاوز نماید، مشمول مقررات این دستورالعمل بوده، و برای تردد آنها، باید پروانه عبور صادر شود.

آیین‌نامه شیوه بارگیری و مهار بار: به منظور نحوه مهار بار توسط بندها به جهت جلوگیری از هرگونه حرکت احتمالی بار از این آیین‌نامه استفاده می‌شود.

آیین‌نامه از رده خارج کردن خودروهای فرسوده: به جهت ساماندهی به خودروهای با عمر بالا (به دلیل ایجاد آلودگی زیاد و مشکلات این خودروها) این آیین‌نامه اجرایی گردیده است.

قانون توسعه حمل‌ونقل و مدیریت مصرف سوخت: دولت مکلف است در جهت توسعه حمل‌ونقل درون شهری و برون شهری کشور و مدیریت بر مصرف سوخت نسبت به بهینه‌سازی عرضه خدمات حمل‌ونقل از طریق موارد زیر اقدام نماید:

اصلاح و توسعه شبکه حمل‌ونقل ریلی، برقی کردن خطوط و اجرای علائم و تأسیسات و ارتباطات، افزایش سرعت در شبکه ریلی، یکپارچه‌سازی و ساماندهی مدیریت حمل‌ونقل، اصلاح قیمت‌ها، ایمن‌سازی و بهبود تردد، بهسازی یا از رده خارج نمودن خودروهای فرسوده سبک و سنگین مسافری و باری درون و برون شهری، تبدیل خودروهای بنزین سوز و گازوئیل سوز به دوگانه‌سوز، الزام معاینه فنی،

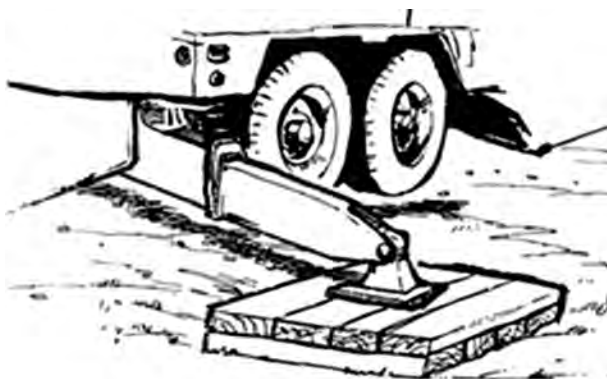
۲-۵- ایمنی و احتیاط

در این بخش موارد مرتبط با ایمنی را مورد بررسی و ارزیابی قرار می‌دهیم. ایمنی در بخش کارگاهی و تجهیزات با ایمنی در بخش حمل و نقل متفاوت است. ابتدا به رعایت موارد ایمنی در کارگاه می‌پردازیم.

۱-۲-۵- ایمنی در کارگاه

ایمنی بخش مهمی از کار در کارگاه به حساب می‌آید. یک سهل‌انگاری کوچک می‌تواند باعث بروز اتفاقی جبران ناپذیر گردد. در حین کار با تجهیزات کارگاهی رعایت نکات ایمنی بسیار حائز اهمیت می‌باشد.

- **کار با تسمه نقاله:** در هنگام کار با تسمه نقاله‌های شیب‌دار (ناودانی) وجود حفاظ برای اپراتور دستگاه لازم می‌باشد تا از افتادن مواد و مصالح روی اپراتور جلوگیری نماید. همچنین نصب حفاظ برای جلوگیری از پرت شدگی مصالح نیز برای تسمه نقاله‌های سراسری در کارگاه ایمنی را افزایش می‌دهد. همچنین در حین کار با تسمه نقاله‌های صفحه‌دار و زنجیری احتمال بریدگی اعضای بدن برای کارگر می‌تواند به وجود بیاید پس وجود حفاظ ایمن، دقت در کار و وجود سرپوش حفاظتی برای افزایش ایمنی مهم می‌باشد.
- **کار با جرثقیل:** در کار با جرثقیل رعایت موارد زیر باعث افزایش ایمنی در کار می‌گردد.
- پیش از شروع کار ابتدا از سلامت دستگاه اطمینان حاصل نمایید.
- پیش از جک زدن، محل را بازرسی نموده و حتماً در زیر جک‌ها الوار قرار دهید.



شکل ۳-۵- الوار زیر تکیه گاه

- دقت گردد در بالای سر جرثقیل شبکه برق وجود نداشته باشد تا به دکل جرثقیل برخورد نموده و باعث حادثه گردد.



شکل ۴-۵- برخورد جرثقیل با کابل برق

- در هوای طوفانی یا بادهای شدید کار باید متوقف گردد.
- در زمان تخلیه و بارگیری راننده باید برای کنترل بیشتر در کابین خود نشسته باشد.

- به مقدار باری که می‌توان توسط جرثقیل بلند کرد توجه نمایید.
- در زمان بلند کردن، بار بایستی کاملاً در مرکز ثقل دستگاه قرار داشته باشد در غیر این صورت بار می‌تواند بر جرثقیل اعمال نیرو کرده و تعادل آن را بهم بزند.



شکل ۵-۵- واژگونی جرثقیل به علت جابه‌جایی بیش از اندازه

- تمامی قسمت‌های جرثقیل به شکل روزانه، هفتگی، ماهیانه و سالیانه بررسی و ارزیابی گردد.
- **کار با لیفتراک:** در هنگام کار با ماشین لیفتراک نیز رعایت قوانین و ضوابط خاص می‌تواند باعث افزایش ایمنی در حین کار گردد که می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:
- قبل از روشن کردن کار با لیفتراک مانند هر ماشین دیگری باید تمام شرایط ماشین مانند آب رادیاتور، روغن موتور، روغن هیدرولیک گیربکس و روغن هیدرولیک جک بالا برنده و... چک شود.
- بارگذاری با یکی از شاخک‌های لیفتراک انجام نگیرد زیرا باعث برهم خوردن تعادل دستگاه می‌گردد. حتماً بار روی هر دو شاخک قرار گرفته، بلند و حمل شود.



شکل ۵-۶- برهم خوردن تعادل لیفتراک

■ بار جلو به نحوی قرار بگیرد که جلوی دید راننده را نگرفته باشد. در صورت نبود دید جلو، با دنده عقب حرکت کنند تا از برخوردهای احتمالی جلوگیری شود.



شکل ۷-۵- مسدود شدن دید توسط بار

■ وضعیت ظاهری لاستیک‌ها به طور مستمر چک شود.
■ در هنگام دنده عقب حتماً به موانع و کارگران درون کارگاه دقت ویژه شود.



شکل ۸-۵- برخورد حین دنده عقب

- با لیفتراک با سرعتی حرکت کنید تا در موقع نیاز بتوانید به راحتی وسیله را نگه دارید.
- جهت استحکام و تعادل بیشتر در زمان جابه‌جایی، بار را کمی به عقب کج شود.
- زمانی که لیفتراک در حال حرکت است بار را به بالا و یا پایین نیاورید.

۲-۲-۵- ایمنی در حمل و نقل

روزانه، شاهد تصادف‌های بسیاری هستیم با رعایت نکات و قوانین مربوط به راهنمایی و رانندگی هم از سوی رانندگان و هم عابران، بی‌شک آمار این‌گونه حوادث کاهش خواهد یافت. از طرف دیگر ایمنی و احتیاط در رانندگی به دلیل اینکه با جان راننده و سرنشینان در ارتباط می‌باشد به خصوص برای وسایل حمل و نقل عمومی (اتوبوس، تاکسی و...) بسیار مهم است. در این بخش به مواردی که در زمان رانندگی حتماً باید مورد توجه و رعایت قرار بگیرد عبارت‌اند از:

■ **رانندگی با وسیله نقلیه سلامت و مطمئن:** باید

قبل از رانندگی چراغ‌ها، ترمزها، فرمان، لاستیک‌ها (لاستیک یدکی)، روغن ماشین، سیستم‌اگزوز، کمربند های ایمنی، برف‌پاکن‌ها و شیشه‌شورها، شیشه‌های جلو و عقب، پنجره‌ها، چراغ‌ها، راهنماها، آینه‌ها و... مورد آزمایش قرار بگیرد و از رانندگی با احساس خستگی و یا بیماری پرهیز نماییم. حصول اطمینان از سلامت تجهیزات به خصوص برای اتوبوس و مینی‌بوس

■ **موارد ایمنی حین رانندگی:** در حین رانندگی رعایت موارد ایمنی برای جلوگیری از سانحه ضروری می‌باشد. این موارد عبارت‌اند از:

■ استفاده از کمربند ایمنی از جان راننده و سرنشینان محافظت کرده و خطر زخمی شدن را در تصادفات کاهش می‌دهد.



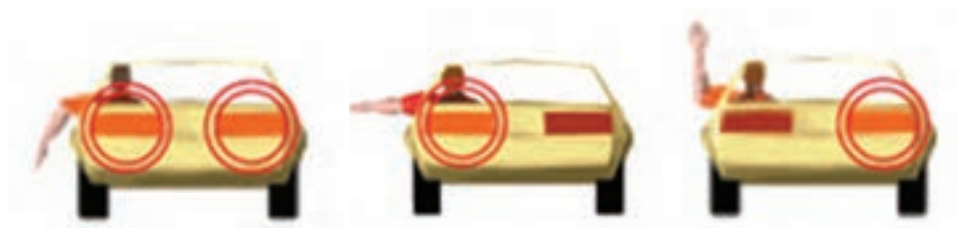
شکل ۹-۵- بستن کمربند ایمنی

■ شما در تمام مدت رانندگی باید کنترل کاملی بر رانندگی استفاده نکنید. به خصوص عدم استفاده از ماشین خود داشته باشید و از تلفن همراه در زمان تلفن همراه برای رانندگان اتوبوس ها توصیه می‌گردد.



شکل ۱۰-۵- عدم استفاده از تلفن همراه در حین رانندگی

■ مواظب علائم رانندگان دیگر باشید و حرکت‌های مناسب را با توجه به علامت‌های آنها انجام دهید.



ترمز کردن^۲

گردش به چپ^۲

گردش به راست^۱

شکل ۱۱-۵- استفاده از دست برای علامت دادن

■ قبل از حرکت از آینه خود استفاده کنید و قبل از بیرون آمدن از پارک راهنما بزنید و برای آخرین بار اطراف خود را کنترل و فقط در زمان مناسب حرکت کنید.

■ همیشه مواظب دوچرخه‌سواران و موتورسواران باشید. تشخیص موتورسواران و دوچرخه‌سواران از وسایل نقلیه بزرگ مشکل‌تر است، اما رانندگان آنها از حقوقی برابر با حقوق دیگر رانندگان وسایل نقلیه برخوردار هستند و موتورسواران و دوچرخه‌سواران بیشتر از دیگر وسایل نقلیه آسیب‌پذیر می‌باشند.

■ سرعت شما نباید از حداکثر سرعتی که برای ماشین مقرر شده تجاوز کند.

۱- Right turn

۲- Left turn

۲- Slow or stop

■ ماشین خود را برای زمستان آماده کنید، از سلامت باتری ماشین، وجود ضدیخ در رادیاتور و بطری آب شیشه شور و زنجیر چرخ اطمینان حاصل نمایید.



شکل ۱۲-۵- نحوه بستن زنجیر چرخ

■ به ماشین‌های آمبولانس، آتش‌نشانی و پلیس که چراغ چشمک‌زن آبی آنها روشن است و یا آژیر می‌کشند توجه کنید و به آنها فضای کافی برای عبور بدهید. ■ اگر قصد دارید مسیر حرکت خود را از یک محدوده به محدوده دیگر تغییر دهید اول به آینه خود نگاه کنید تا باعث انحراف ماشین دیگری در جاده نشوید و در صورت اطمینان حاصل کردن از ایمنی، مسیر خود را تغییر دهید.



شکل ۱۳-۵- استفاده از آینه کنار خودرو

■ زمانی که ماشینی در حال سبقت گرفتن از شماست، سرعت خود را زیاد نکنید و در صورت لزوم سرعت خود را کم کنید تا ماشینی که در حال سبقت گرفتن است از شما بگذرد و به خط قبلی خود بازگردد.

■ حتماً قبل از سفر تایرها و فشار لاستیک‌ها را آزمایش نمایید.

■ آزمایش ترمزها یکی از موارد مهمی است که باید همیشه قبل از سفرهای طولانی برون‌شهری و به‌خصوص در مسیرهای شیب‌دار انجام گردد.

■ **تجهیزات ایمنی راه:** استفاده از تجهیزات ایمنی در راه‌ها می‌تواند باعث کاهش تلفات جاده‌ای گردد. علائم عمودی جاده (تابلوه‌ها)، علائم افقی جاده (خط‌کشی‌ها)، سرعت‌گاه و سرعت‌گیرها، جداکننده مسیر (گاردریل، حفاظ جاده و ...)، چراغ‌های راهنمایی و رانندگی - تابلوهای پیام متغیر^۱ (VMS)، تابلوهای محدودیت سرعت^۲ (VSL) و ... از جمله تجهیزات مورد استفاده برای افزایش ایمنی در جاده‌ها می‌باشد.



شکل ۱۴-۵- نمایشی از تابلوهای پیام متغیر



شکل ۱۵-۵- نمایشی از تابلوهای محدودیت سرعت

۱- Variable Message Signs

۲- Variable Speed Limit Signs

۳-۲-۵- رعایت فاصله طولی

در هنگام رانندگی، هرگز به خودروهایی جلویی بیش از حد نزدیک نشوید. بعضی رانندگان و راکبان موتورسیکلت، به قدری به خودروی جلویی نزدیک می‌شوند، که اگر راننده خودرو یا کامیون جلویی، پایش را از روی گاز بردارد، امکان برخورد وجود دارد، چه رسد به ترمز ناگهانی. نزدیک شدن بیش از حد، دید را به حداقل



شکل ۱۶-۵- رعایت فاصله طولی

۴-۲-۵- حرکت بین خطوط

حرکت بین خطوط، به قدری در رانندگی ایمن مؤثر است که شاید نتوان اهمیت آن را به راحتی توضیح داد. همیشه سعی کنیم با توجه به سرعت خود، در خط مناسب و بین خطوط تعیین شده حرکت کنیم و از تغییر بی‌مورد خط اجتناب نموده و برای تعویض خطوط از راهنما استفاده کنیم. بعضی رانندگان بدون توجه به این مسئله، روی خطوط حرکت می‌کنند و دائماً خط رانندگی خود را عوض می‌کنند و حتی ممکن است از سمت راست سبقت بگیرند که بسیار خطرناک است.



شکل ۱۷-۵- حرکت بین خطوط



۱ در خصوص ۵ مورد از رایج‌ترین تخلفات راهنمایی و رانندگی وسایل نقلیه با میزان مبلغ جریمه آن در کلاس بحث و گفت‌وگو کنید؟ چرا این تخلفات بیشتر صورت می‌پذیرد؟



۲ خودروهای فرسوده چه آسیب‌هایی برای جامعه و مردم ایجاد می‌کنند؟ درباره این موضوع با هم کلاسی‌های خود گفت‌وگو کنید؟



۳ پنج توصیه‌ای که برای رانندگی در فصل زمستان باید مدنظر گرفته شود را ذکر نموده و حوادثی که در صورت عدم رعایت این موارد ممکن است اتفاق بیفتد را بنویسید؟



۴ در خصوص اشکال زیر (سمت راست و چپ) اظهار نظر کرده و در کلاس گفت‌وگو نمایید؟ کدام یک از موارد زیر بیشتر مورد تأیید شما می‌باشد و چرا؟



۳-۵- حوادث شغلی

حادثه در کار عبارت است از اتفاق یا پیامدی که در جریان انجام کار پدید آمده و با صدمات شغلی مرگ‌بار یا غیر مرگ‌بار همراه می‌باشد. همچنین ایمنی عبارت است از موقعیت‌هایی که می‌تواند باعث مرگ، جراحت، بیماری‌های شغلی، صدمه و یا خسارت به اموال و تجهیزات شود. به عبارت دیگر شرایطی است که انسان را از عوامل مضر می‌تواند سلامتی آن را به خطر اندازد مصون می‌دارد. در بخش‌های مختلف کارگاهی و حمل و نقلی دلایل متفاوتی می‌تواند باعث ایجاد حوادث گردد.

در کارگاه برای جلوگیری از حادثه و افزایش ایمنی فردی باید موارد زیر را رعایت نمود:

■ داشتن لباس مناسب برای کار (کلاه ایمنی، ماسک، دستکش، چکمه، عینک و ...). وجود لباس کار، عینک و دستکش برای جلوگیری از ایجاد سوانح سوختگی و کلاه ایمنی از حوادث سقوط مواد و مصالح بر روی سر جلوگیری خواهد کرد.



شکل ۱۸-۵- لباس کار



شکل ۱۹-۵- حادثه سقوط مصالح

- اطلاع کامل در خصوص کار با دستگاه و ماشین آلات (خواندن دستورالعمل، نحوه روشن و خاموش، نحوه ایست اضطراری و). نا آگاهی از نحوه کار دستگاه به خصوص در زمان کار با ماشین و تجهیزاتی که می تواند باعث صدمه و یا قطع اندام گردد (کار با ماشین برش، تسمه آهنی و) بسیار حائز اهمیت می باشد.
- آشنایی کامل با فضا و محوطه کارگاه در زمان حادثه (راه های ورودی، خروجی، خروج اضطراری و)
- وسایل جلوگیری از سقوط در زمان کار در ارتفاع (طناب نگهدارنده، گیره نگهدارنده و)



شکل ۲۰-۵- تجهیزات جلوگیری از سقوط



شکل ۲۱-۵- حادثه سقوط

- رعایت اصول ایمنی در هنگام حمل و نقل بار و مصالح و همچنین در زمان انبار کردن و انبارداری
- استفاده صحیح و ایمن در زمان استفاده از داربست، اسکلت فلزی و نردبان به منظور جلوگیری از سقوط آن.



شکل ۲۲-۵- سر خوردن در کارگاه

■ در کارگاه بیشتر مواقع وجود موادی همچون روغن، گریس و ... روی کف کارگاه اجتناب‌ناپذیر می‌باشد. حادثه سر خوردن و افتادن در کارگاه بسیار رایج است که با رعایت موارد لازم برای تمیزی کف کارگاه قابل رفع می‌باشد.

همچنین لازم به ذکر است که وجود لوازم کمک‌های اولیه و رعایت بهداشت محیطی در کارگاه نیز حائز اهمیت می‌باشد.

در بخش حمل و نقل نیز حوادث شغلی برای رانندگان و راکبان وسایل نقلیه خطرات زیادی را به همراه دارد به خصوص در وسایل نقلیه عمومی مانند اتوبوس و مینی‌بوس که جان مسافران زیادی در دست یک راننده می‌باشد. علاوه بر موارد مورد نظر برای راننده مشکلات فنی وسیله نقلیه نیز بسیار تاثیرگذار می‌باشد. مشکلات وسیله نقلیه به دو بخش علل فنی و غیر فنی دسته‌بندی می‌گردد که در این بخش به آنها پرداخته شده است.

علل فنی

علل و مشکلات فنی شامل وجود عیب و نقص در وسیله نقلیه می‌باشد:

- ۱ نقص در سیستم فرمان و جلوبندی
- ۲ نقص در سیستم ترمز (حساس نبودن ترمز - یا فقدان آن)
- ۳ نقص فنی در چراغ‌های جلو و عقب، چراغ‌های راهنما، دنده عقب و ترمز در روز و شب
- ۴ نقص در چرخ‌های وسایل نقلیه
- ۵ نقص در لاستیک چرخ‌ها (ترکیدن ناگهانی یا پنچر شدن و صاف بودن لاستیک‌ها)
- ۶ نقص در برف پاک‌کن‌ها موقع بارندگی
- ۷ نداشتن آینه‌های مورد نیاز (مخصوص بالای سر و آینه بغل)؛
- ۸ سایر نواقص مانند نقص در شیشه‌ها

علل غیرفنی

- ۱ کج بودن محموله‌های خودرو یا داشتن طول و عرض و حتی ارتفاع بیش از حد
- ۲ بزرگ بودن بیش از حد وسیله نقلیه
- ۳ قسمتی از خودرو که مانع دید راننده می‌شود
- ۴ سنگین بودن وسیله نقلیه به علت حمل بار اضافه (اضافه تناژ)

۴-۵- آلودگی هوا

حمل و نقل عامل ایجاد یک چهارم کل گازهای گلخانه‌ای تولید شده در اتحادیه اروپا (معادل ۸۲۳ میلیون تن کربن) می‌باشد. در کشورهای توسعه یافته و همچنین در حال توسعه نیز سهم بخش حمل و نقل از ایجاد گازهای گلخانه‌ای به سرعت رو به افزایش است.

۱-۴-۵- آلودگی هوا بر پایه آمار

براساس آخرین گزارش مؤسسه بین‌المللی انرژی، فعالیت‌هایی مانند نوسازی ناوگان در حال تردد، رتبه ایران در تولید گازهای گلخانه‌ای با سهمی دو درصدی، از ردیف دهم در سال ۲۰۱۰ به ردیف هفتم در سال ۲۰۱۴ صعود کرده است. به این ترتیب ایران در بین ده کشور عمده تولید کننده گازهای گلخانه‌ای می‌باشد. در سال ۱۹۹۰ تولید گازهای گلخانه‌ای در ایران ۱۷۵ میلیون تن گزارش شده که در سال ۲۰۱۰ این میزان تا حدود ۵۲۰ میلیون تن افزایش یافت.

۲-۴-۵- راهکارهایی برای کاهش آلودگی هوا

برای کاهش آلودگی هوا نیز راهکارهای زیادی مورد توجه قرار گرفته است از جمله آنها می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

- کاهش تردد وسایل نقلیه با مدیریت عرضه و تقاضا،
- تولید خودروهای باکیفیت،



۵-۵- ارتباط مؤثر

ارتباط یعنی یک روند مداوم از تبادل اطلاعات، عقاید و تجربیات که میان افراد و گروه‌ها برای رسیدن به درک مشترک و تفاهم رخ می‌دهد. ارتباط میان رانندگان، متصدیان و مدیران در عرصه حمل و نقل بسیار مهم و حائز اهمیت می‌باشد. در ادامه به بخشی از این ارتباطات اشاره شده است.

۱-۵-۵- موارد مورد توافق در هنگام پذیرش بار و مسافر

حقوق مسافر مجموعه‌ای از سیاست‌ها، دستورالعمل‌ها، استانداردها، ضوابط و مقرراتی است که الگوی رفتاری شرکت‌ها و دست اندرکاران امور را تدوین می‌کند و هدف آن تضمین حقوق مادی و معنوی و رعایت شأن و منزلت مسافران می‌باشد. همچنین در خصوص حمل و نقل کالا و بار و نحوه تحویل دادن و گرفتن بار نیز به خصوص برای متصدیان امور ضوابط مشخصی وجود دارد که باید مورد بررسی و ارزیابی قرار بگیرد. یکی از مواردی که در خصوص متصدیان پذیرش در ترمینال‌های مسافری و باری، مهم و حائز اهمیت می‌باشد نحوه برخورد آنها با مسافران و مشتریان است. مواردی که باید در این خصوص مورد توجه قرار گیرد به شرح زیر است:

- ۱ برخورداری از اخلاق خوش و رأفت اسلامی توصیه شده هنگام پاسخگویی به مراجعان برای متصدی
- ۲ رعایت دقت در شنیدن، دادن پاسخ صحیح با حوصله و به طور مؤدبانه
- ۳ پرهیز از عصبانیت و رفتار خشن
- ۴ داشتن پوششی موقر و آراسته و ظاهری مرتب
- ۵ راهنمایی درست در صورتی که مسافر اطلاعات درستی در دست ندارد
- ۶ سعی در ایجاد آرامش برای مسافران مضطرب
- ۷ کمک به مسافران سالمند و سالخورده و معلولین



شکل ۲۳-۵- باجه‌های فروش بلیت

همچنین باید در نظر داشت که نحوه برخورد صحیح مسافر با متصدی نیز بسیار مهم است. تمامی افرادی که در بخش‌های مختلف حمل و نقل مشغول به فعالیت هستند (به عنوان مثال متصدی صدور بلیت در ترمینال مسافری) روزی به عنوان مسافر سفر خواهند کرد، پس رفتار صحیح و مناسب با متصدی مربوطه بسیار حائز اهمیت می‌باشد. رفتار صحیح مسافر می‌تواند به شیوه زیر تعریف گردد:

- ۱ بیان درخواست به صورت روشن و واضح توسط مسافر
- ۲ اعلام درست مکان و زمان برای سفر و همچنین ارسال کالا
- ۳ درخواست محترمانه از متصدی و بدون پرخاشگری
- ۴ پرهیز از عجله و رعایت حقوق دیگران
- ۵ رعایت نوبت در صف
- ۶ حفظ آرامش در صورت وجود تنش و درگیری تمامی موارد بیان شده در بالا می‌تواند در فضایی سالم، آرام و بدور از درگیری را برای مسافران و متصدیان به ارمغان بیاورد. پس بهتر است با انجام موارد فوق به ارتقاء رابطه بین مسافران و متصدیان امور کمک نماییم.

۲-۵-۵- شیوه‌های جلب رضایت مسافران و صاحبان کالا

در همه کارها از جمله کسب و کار حمل و نقل کالا و مسافر، رضایت مشتری همواره به عنوان هدف اصلی مورد نظر است. رضایت مشتری از طرق مختلف تأمین می‌شود. یکی از این طرق ارائه سرویس خوب و مناسب به مسافر و دیگری کاهش زمان سفر است. از جمله مواردی که می‌تواند در جلب رضایت مسافر و کسانی که برای جابه‌جایی کالای خود از سیستم حمل و نقل استفاده می‌کنند ایجاد تسهیلات مناسب و ارزان، دسترسی سریع، کیفیت تسهیلات و خدمات، حرکت به موقع و زمان‌بندی مناسب حرکت و بدون

تأخیر، آرامش و راحتی، ایجاد فضای مناسب و چشم نواز در ترمینال‌ها و فضای ناوگان حمل و نقل، وجود فضای کافی برای مسافران به اندازه ظرفیت وسیله، احساس ایمنی و امنیت مناسب جانی و مالی مسافران و همچنین وجود تکنولوژی‌های نوین در انجام امور اشاره نمود.



شکل ۲۴-۵- رضایت مسافران



به عنوان مثال در خصوص جلب رضایت مسافران یکی از مواردی که رابطه مستقیمی با افزایش جلب رضایت مسافران دارد دسترسی آسان و بدون مشکل برای خرید بلیت می‌باشد.

جستجوی مسافران برای به دست آوردن بلیت و زمان صرف شده برای آن، بخشی از زمان سفر و سهم عمده‌ای از مطلوبیت آن محسوب می‌شود. یکی از مشکلاتی که همیشه گریبان‌گیر شقوق مختلف حمل و نقل در بخش ارائه بلیت به مسافران می‌باشد، عدم امکان ارائه بلیت به همه متقاضیان است که همیشه موجب نارضایتی مسافران را به همراه دارد. همچنین در بخش جابه‌جایی کالا نیز مشکلاتی در قسمت‌های پذیرش و تحویل کالا به متقاضی و صاحبان بار وجود دارد.

۳-۵-۵- ارتباط بین متصدیان حمل و نقل و مدیران مربوطه

در سطوح مدیریتی، اموری چون ارتباطات انسانی، عوامل مؤثر بر ارتباطات، راه‌های بهبود ارتباطات در رفع موانع ارتباطی و توجه به مراودات انسانی در هر ارگان و سازمانی مطرح است. بیشتر وقت مدیران به ارتباط رو در رو یا تلفنی با زیردستان، همکاران یا مشتریان می‌گذرد و گاهی زمانی که مدیران تنها هستند ممکن است به واسطه ارتباطات ذهنی با مسائل حاد، روز خلوت آنها به یک محیط کاری تبدیل شود. بنابراین، یکی از روابطی که در افزایش بازدهی کارکنان در محیط کار بسیار مؤثر است نحوه ارتباط بین مدیر و کارکنان زیردست می‌باشد. ارتباط مدیران و کارکنان، فرآیندی مداوم و پیوسته بوده و مستلزم وجود مهارت در ارسال و دریافت پیام و گفتار بین آنها است.

هر مدیر برای اینکه بتواند ارتباط خوب کاری با کارمندان خود برقرار نماید باید بتواند ارتباط کلامی درست داشته باشد، از رفتارهای غیر رسمی پرهیز کند، از زیر ذربین گذاشتن کارکنان بپرهیزد، در کارمندان و زیردستان خود ایجاد انگیزه نماید، از تشویق و تنبیه به موقع استفاده نماید، با کارکنان خود صادق باشد و به کارکنان خود فرصت صحبت کردن بدهد. تمامی موارد ذکر شده باعث افزایش انگیزه کارکنان و ایجاد رابطه صمیمی کاری در محل کار می‌شود.

از طرف دیگر رابطه بین کارکنان و متصدیان امر نیز

- ۱ وضع ظاهری مناسب و تمیز
- ۲ گفتار صادقانه و بدون دروغ
- ۳ پرهیز از ایجاد آشوب و پرخاشگری
- ۴ انجام درست و به موقع کارها و وظایف محوله
- ۵ رفتار مناسب با دیگر همکاران
- ۶ حضور به موقع در محل کار
- ۷ و

۴-۵-۵- ارتباط بین مردم و رانندگان

رابطه بین مردم و رانندگان (اتوبوس، مینی‌بوس، تاکسی و ...) رابطه مستقیم با فرهنگ و رفتار شخصی فرد دارد. همچنین میان رفتارهای شخصیتی مختلف و رفتارهای رانندگی افراد رابطه معناداری وجود دارد به این معنی که با شناخت ویژگی‌های شخصیتی هر فرد، رفتار غالب او در رانندگی قابل پیش‌بینی است. البته لازم به ذکر است آموزش‌های صحیح رفتاری برای رانندگان می‌تواند در نحوه برخورد آنها با مردم بسیار تأثیر گذار باشد. بد اخلاقی و تندخویی برخی رانندگان اتوبوس، تاکسی و مسافران از آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی به شمار می‌آید که چنانچه برای رفع این ناهنجاری‌ها راهکاری ارائه نشود، مشکلات جبران ناپذیری را در پی خواهد داشت.



شکل ۲۵-۵- عصبانیت در رانندگی

پس لاجرم دانستن چگونگی رفتار صحیح برای یک راننده واجب و ضروری است. مواردی که یک راننده از آغاز تا پایان روزکاری باید مدنظر قرار دهد به شرح زیر می‌باشد:

- ۱ دارا بودن روی خوش و گشاده در برخورد با مردم
- ۲ رعایت انصاف در گرفتن کرایه
- ۳ محاسبه کردن کرایه براساس مسیر
- ۴ پاسخگویی صحیح به مسافر بدون بد خلقی
- ۵ رعایت ایمنی مسافر هنگام سوار و پیاده کردن
- ۶ رانندگی صحیح و درست و به‌دور از تخلف
- ۷ تمیز بودن وسیله نقلیه برای راحتی مسافر
- ۸ جلوگیری از ایجاد درگیری با مسافر

مسافر و راننده هر دو در ایجاد یک سفر راحت و ایمن به یک میزان سهمیم هستند. علاوه بر اینکه راننده باید رفتار درست و قانون مندی داشته باشد، مسافر نیز باید نکاتی را رعایت نماید از جمله: گفتار درست و صریح، دادن آدرس درست، حفظ آرامش در زمان ترافیک، گرما و آلودگی‌های صوتی، نریختن آشغال در وسیله نقلیه، جلوگیری از تخریب وسیله نقلیه (پاره کردن صندلی، شکستن شیشه و ...) و جلوگیری از پرخاشگری می‌تواند در مدت سفر باعث آسایش و راحتی سفر گردد.

در کشورهای توسعه یافته دنیا، رانندگی به عنوان یک حرفه مورد تأیید مردم و قابل احترام است و برای گرفتن گواهینامه رانندگی و تأیید صلاحیت فرد باید دوره‌های متفاوتی را بگذرانند. یکی از معضلات جامعه امروز کشورهای در حال توسعه این است که مردم، مسافرکشی را به صورت شخصی و پس از اتمام کار روزانه به صورت سرخود و بدون مجوزهای لازم از سازمان‌های ذیربط انجام می‌دهند که این امر به افزایش شکایات، بی‌اعتمادی و نارضایتی از این شغل دامن زده است.

ارزشیابی

۱ در خصوص حرفه رانندگی وسایل نقلیه عمومی و نحوه رانندگی در کشورهای مختلف گزارشی تهیه فرمایید.



۲ در مورد خطرات رانندگی در زمان خواب آلودگی تحقیق نمایید و راهکارهای جلوگیری از خواب آلودگی در هنگام رانندگی را بنویسید.



۳ آلودگی هوا با توجه به پیامدهای زیان بارش به یکی از ملموس‌ترین معضلات زیست‌محیطی در دنیا و ایران تبدیل شده است. خودروها یکی از رایج‌ترین دلایل ایجاد آلودگی هوا است. از نظر شما چه راهکارهایی برای رفع این مشکل وجود دارد؟



۴ اگر شما به عنوان یک مسافر وارد ترمینال مسافری شوید، از مسئول بلیت فروشی، مسئول ترمینال و راننده اتوبوس چه انتظاری دارید؟



۵ استفاده از تلفن همراه در هنگام رانندگی بسیار خطرناک است. اگر والدین یا بستگان ما در حین رانندگی از تلفن همراه استفاده نمایند چه خطراتی آنها را تهدید می‌نماید؟ برای جلوگیری از این خطرات چه هشدارهایی باید به آنها داده شود؟

- ۱ مقررات و ضوابط حمل و نقل بار در راه‌های کشور، وزارت راه و شهرسازی، ۱۳۸۶
- ۲ برآبادی، محمود. (۱۳۹۳). فرهنگ ترافیک برای کودکان و نوجوانان؛ با همکاری سازمان حمل و نقل و ترافیک شهر تهران. تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی، چاپ دوم، ۱۳۹۳
- ۳ سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای. «شرایط و ضوابط ارائه خدمات در حمل و نقل مسافر برون مرزی»، ۱۳۷۹
- ۴ آیین‌نامه ایمنی ماشین‌های لیفتراک. مرکز تحقیقات و تعلیمات حفاظت فنی و بهداشت کار، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، ۱۳۸۷
- ۵ آیین‌نامه حفاظتی وسایل حمل و نقل و جابه‌جا کردن مواد و اشیاء در کارگاه‌ها، مرکز تحقیقات و تعلیمات حفاظت فنی و بهداشت کار، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، ۱۳۸۳
- ۶ آیین‌نامه ایمنی کار در ارتفاع، مرکز تحقیقات و تعلیمات حفاظت فنی و بهداشت کار، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، ۱۳۹۰
- ۷ آیین‌نامه حفاظتی حمل دستی بار، مرکز تحقیقات و تعلیمات حفاظت فنی و بهداشت کار، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، ۱۳۸۹
- ۸ ضوابط و نحوه تأسیس و فعالیت مراکز مجاز معاینه فنی وسایل نقلیه عمومی برون شهری، سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای دفتر ایمنی و ترافیک، ۱۳۸۴
- ۹ ضوابط تأسیس و بهره‌برداری از شرکت‌های حمل و نقل بین‌شهری کالا، سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای، ۱۳۹۰
- ۱۰ کتاب جامع آماری حمل و نقل و شهرسازی کشور، وزارت راه و شهرسازی، ۱۳۹۳
- ۱۱ تارنمای گمرک جمهوری اسلامی ایران (www.irica.gov.ir)
- ۱۲ تارنمای سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای (www.rmtto.ir)
- ۱۳ تارنمای سازمان بنادر و دریانوردی (www.pmo.ir)
- ۱۴ قانون موافقت‌نامه بین دولتی راجع به کریدور (دالان) حمل و نقل بین‌المللی شمال - جنوب، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۰

